

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ДОТРИМАННЯ ПРИНЦИПУ ПРЕЗУМПЦІЇ НЕВИНУВАТОСТІ ПРИ ЗАСТОСУВАННІ ЗАПОБІЖНОГО ЗАХОДУ

ШВЕЦЬ Юлія Вікторівна - кандидат юридичних наук, адвокат

DOI: <https://doi.org/10.32782/LAW.UA.2023.4-2.8>

У статті на основі аналізу норм КПК України та в розрізі практики Європейського суду з прав людини визначається застосування презумпції невинуватості як однієї з основоположних засад кримінального провадження, досліджується нормативний зміст у контексті обрання та застосування судом запобіжного заходу в кримінальному провадженні. Вказаний принцип розглядається як одна з основних гарантій дотримання конституційних прав та свобод особи підозрюваного, обвинуваченого. Актуальність полягає в можливості через дотримання гарантій презумпції невинуватості досягнути якісно іншого кримінального судочинства, позбавленого обвинувального ухилу, що має в пріоритеті захист прав людини, здійснення ефективного та реального судового контролю. Презумпція невинуватості розглядається як складова права на справедливий суд та значення її в правозастосовчій діяльності. Надається обґрунтування пропозицій щодо удосконалення кримінального процесуального законодавства в частині забезпечення дотримання принципу презумпції невинуватості при вирішенні судом питання про застосування запобіжного заходу підозрюваному, обвинуваченому.

Ключові слова: засади кримінального провадження, презумпція невинуватості, докази, запобіжні заходи.

Кожен має право на справедливий і публічний розгляд його справи впродовж розумного строку незалежним і безстороннім судом, встановленим законом, який вирі-

шить спір щодо його прав та обов'язків цивільного характеру або встановить обґрунтованість будь-якого висунутого проти нього кримінального обвинувачення. Кожен, кого обвинувачено у вчиненні кримінального правопорушення, вважається невинуватим доти, доки його вину не буде доведено в законному порядку (частина 1,2 статті 6 Європейської Конвенції з прав людини).

Відповідно до ст. 62 Конституції України особа вважається невинуватою у вчиненні злочину і не може бути піддана кримінальному покаранню, доки її вину не буде доведено в законному порядку і встановлено обвинувальним вироком суду.

Положеннями ч.1 ст.7 Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України) презумпцію невинуватості закріплено як одну із загальних засад кримінального провадження. Нормами ч.5 ст.17 КПК України визначено, що поведження з особою, вина якої у вчиненні кримінального правопорушення не встановлена обвинувальним вироком суду, що набрав законної сили, має відповідати поведженню з невинуватою особою.

Враховуючи вищевказані норми законодавства, застосування будь-якого запобіжного заходу у кримінальному провадженні не може мати на меті покарання підозрюваного, обвинуваченого за кримінальне правопорушення, у вчиненні якого особа підозрюється, обвинувачується. При цьому є неприпустимим ставлення до цієї особи як до злочинця. Запобіжний захід не повинен

бути «формою очікування обвинувально-го вироку», «прелюдією до завчасного відбування можливого в майбутньому вироку про позбавлення волі», як на цьому наголошується в правозастосовчій практиці ЄСПЛ (рішення ЄСПЛ у справі «Летельє проти Франції», «Ноймайстер проти Австрії») [1, 2].

Конституційний Суд України у своїх рішеннях також неодноразово зазначав, що за своєю правовою природою застосування до підозрюваного, обвинуваченого запобіжного заходу не є кримінальним покаранням [3].

У рішенні від 08.06.2022 року в справі № 3-20/2021(40/21) Конституційний Суд України вказав, що конституційний принцип презумпції невинуватості є багатоаспектним, діє на всіх стадіях кримінального провадження та навіть після його завершення, адже сутність цього принципу полягає в тому, що презумпція стосовно непричетності особи до вчинення кримінального правопорушення має універсальний характер, поширюється на всі сфери суспільного життя особи та діє доти, доки її не спростовано належним чином, тобто, за приписами ст.62 Конституції України, у законному порядку й обвинувальним вироком суду. У розумінні зазначених конституційних приписів метою принципу презумпції невинуватості є захист особи, стосовно якої здійснюється/здійснювалось кримінальне провадження, від будь-яких виявлених у зв'язку із цим форм осуду від публічної влади, унаслідок чого піддано сумніву непричетність такої особи до вчинення кримінального правопорушення, доки її вину не буде доведено в законному порядку і встановлено обвинувальним вироком суду [4].

Згідно з практикою ЄСПЛ особа, заарештована за підозрою у вчиненні кримінального правопорушення (Heaney та McGuinness проти Ірландії, § 42; Бруско проти Франції, §§ 47- 50), підозрюваний, допитаний про його участь у діях, які становлять кримінальне правопорушення (Олександр Зайченко проти Росії, §§ 41-43; Янков та інші проти Болгарії, § 23; Schmid-Lafferer проти Швейцарії, §§ 30-31) і особа, яку допитали щодо підозри його або її у причетності до злочину (Стірманов проти

Росії*, § 39), незалежно від того, чи його або її офіційно розглядали як свідка (Kalēja проти Латвії, §§ 36-41), а також особа, яка була офіційно звинувачена в кримінальному злочині за процедурою, встановленою національним законодавством (Пелісьє і Сасі проти Франції [ВП], § 66; Педерсен і Баадсгаард проти Данії [ВП], § 44), вважаються «обвинуваченими у вчиненні кримінального правопорушення» і можуть вимагати захисту статті 6 Конвенції [5].

Метою статті є дослідження окремих аспектів засад принципу «презумпції невинуватості» при обранні підозрюваному, обвинуваченому запобіжного заходу, визначення її змісту, аналіз правозастосовчої практики в контексті поставленого питання, обґрунтування важливості та необхідності дотримання її як елементу права на справедливий судовий розгляд.

Презумпція невинуватості як принцип кримінального судочинства була предметом наукового дослідження у роботах багатьох відомих вітчизняних учених, зокрема: В. Гончаренка, О. Кучинської, Т. Маляренка, В. Молдована, В. Нора, О. Осауленко, Т. Фулей, Г. Юдківської та інших. Однак, наукове обґрунтування дослідження окремих аспектів цього принципу у вузькому контексті вибраної тематики полягає в тому, що недотримання процесуальних гарантій цього принципу при обранні запобіжного заходу має наслідком, як правило, обрання надмірно суворого, невинуватого та необґрунтованого заходу. Вирішення питання про обрання запобіжного заходу, у переважній більшості, відбувається на початковому етапі кримінального провадження, на якому допущені порушення цього принципу формують обвинувальний ухил та упередженість усього подальшого ходу досудового розслідування, підготовчого провадження та судового розгляду. У контексті обрання запобіжного заходу принцип презумпції невинуватості тісно пов'язаний з правом особи на свободу та особисту недоторканість.

При обранні запобіжного заходу підозрюваному, обвинуваченому надважливим є дотримання принципу презумпції невинуватості. На нашу думку, саме усвідомлення не в повній мірі сутності цього

принципу та не належне його дотримання створює передумови для необ'єктивного розгляду судом цього питання та безпідставного застосування запобіжного заходу, а нерідко і невиправдано суворого запобіжного заходу. При обранні запобіжного заходу суд не надає правову оцінку зібраним органом досудового розслідування доказам, не встановлює винуватість особи, а лише вирішує питання щодо обґрунтованості підозри (у контексті чи є причетність особи до вчинення кримінальних правопорушень вірогідною та достатньою для застосування щодо особи обмежувальних заходів) та щодо наявності ризиків, передбачених ч.1 ст.177 КПК України.

Як зазначає О.Г. Шило, предметом судового розгляду клопотання є тільки обставини, які стосуються вирішення питання про застосування запобіжного заходу. Під час цього судового засідання слідчий суддя не вправі розглядати ті питання, які він повинен вирішувати в майбутньому судовому розгляді кримінального провадження (кримінальної справи). Тому обговорення ним питання про винуватість особи, щодо якої надійшло клопотання, є неприпустимим [6].

На думку автора, на стадії досудового розслідування при обранні запобіжного заходу цей принцип набуває вирішального значення, оскільки суд, вирішуючи це питання, особливо в справах щодо публічних осіб, у резонансних справах, непоодинокі, не зберігаючи об'єктивність, а піддається тиску громадськості щодо «очікувань у справедливому покаранні». Саме таким чином і сприймається обрання запобіжного заходу в очах громадськості, і чим суворіше буде призначений запобіжний захід, тим більш «справедливим» він буде. Запит суспільства на швидке і справедливе покарання для «злочинців» є очевидним та доречним, але ж не може підміняти собою норми закону та спотворювати основну мету застосування запобіжного заходу до особи. У цьому контексті також є актуальним здійснення державою ефективних заходів щодо підвищення правової освіти суспільства.

Натомість, з моменту оголошення підозри, пред'явлення обвинувачення особі,

вона не вважається винною. У громадській думці часто перебування підозрюваної, обвинуваченої особи на свободі, у зв'язку з обранням запобіжного заходу, не пов'язаного з обмеженням волі або внесенням застави, помилково сприймається як прояв «несправедливості» і потенційною можливістю втечі, уникнення судового розгляду справи та «справедливого покарання» підозрюваним, обвинуваченим, що не узгоджується з основними засадами судочинства.

Крім того, принцип презумпції невинуватості відображає право особи на незалежний та безсторонній суд, оскільки він є одним із головних елементів справедливого судового розгляду та впливає на процес доказування, в тому числі, і при розгляді судом питання обрання запобіжного заходу.

У нормах глави 18 КПК України чітко перебачено імперативний обов'язок сторони обвинувачення доводити і обґрунтованість підозри, і наявність ризиків, і неможливість досягти легітимну мету запобіжних заходів іншими більш м'якими, ніж запропонованими стороною обвинувачення.

Згідно з усталеною практикою ЄСПЛ, тягар доказування в цих питаннях не повинен перерозподілятися так, щоб на затриману особу покладався обов'язок доводити наявність підстав для її звільнення.

При цьому, необхідно також враховувати, що доведення вищевказаного стороною обвинувачення має відбуватись з дотриманням норм ч.3,4 ст.17 КПК України. Зокрема, підозра, обвинувачення не можуть ґрунтуватися на доказах, отриманих незаконним шляхом. Усі сумніви щодо доведеності вини особи тлумачаться на користь такої особи. Також необхідно застосовувати в цьому контексті і норми ст.62 Конституції України, згідно з якими обвинувачення не може ґрунтуватися на доказах, одержаних незаконним шляхом, а також на припущеннях. Відповідно до ч.3 ст.8 Конституції України норми Конституції України є нормами прямої дії. Припущення навіть при обранні запобіжного заходу особі є неприпустимим, закон вимагає доказів.

Крім того, важливу гарантію закладено законодавцем у ст.189 КПК України, що ви-

словлені в ухвалі слідчого судді, суду за результатами розгляду клопотання про застосування запобіжного заходу висновки щодо будь-яких обставин, які стосуються суті підозри, обвинувачення, не мають преюдиціального значення для суду під час судового розгляду або для слідчого чи прокурора під час цього або іншого кримінального провадження.

Тобто висновки, які сформульовані судом при розгляді цього питання, не мають наперед встановленої юридичної сили відносно дослідження та оцінки певних фактів або доказів у цьому або іншому кримінальному провадженні і не можуть використовуватись сторонами в майбутньому для їх доказування або спростування.

Згідно з ч. 1 ст.177 КПК України, будь-який запобіжний захід застосовується лише з метою забезпечення виконання обвинуваченим покладених на нього процесуальних обов'язків, а також запобігання спробам вчинити дії, що передбачені п. 1-5 ч.1 ст.177 КПК України.

При вирішенні питання щодо обрання конкретного запобіжного заходу певній особі з-поміж чинних у кримінальному процесі – є пріоритетним для суду пошук балансу між забезпеченням мети запобіжного заходу та мінімальним і виправданим втручанням у права та свободи людини і громадянина.

Заслуговує на увагу позиція В. І. Фаринника, який вказує, що рішення про обрання запобіжного заходу – дуже серйозний і відповідальний крок, адже будь-який запобіжний захід завжди пов'язаний з обмеженням особистої свободи людини, тому може застосовуватись лише за наявності дійсної на те необхідності, за вказаними в законі підставами й із додержанням визначеного процесуального порядку. При цьому в основі рішення про застосування того чи іншого запобіжного заходу завжди повинна лежати сукупність конкретних доказів, які свідчать про необхідність попередження неналежної поведінки підозрюваного чи обвинуваченого [7].

Повністю поділяючи цю позицію, необхідно зауважити, що норми кримінального процесуального законодавства вимагають удосконалення щодо унеможливлення си-

туацій, коли припущеннями сторони обвинувачення обґрунтовується судові рішення стосовно обмеження прав і свобод особи. Запровадження ретельного та прискіпливого дослідження судом доказів, не лише в контексті їх наявності чи вагомості, більш вимогливого підходу суду до доведення наявності підстав застосування запобіжного заходу.

На практиці, при пред'явленні підозри, у більшості кримінальних проваджень має наслідком звернення сторони обвинувачення до суду щодо обрання запобіжного заходу особі. Як правило, це перетворюється на необхідний атрибут будь-якого кримінального провадження, що відразу призводить до обмеження прав та свобод особи, у тому числі і безпідставно. Хоча законом це не вимагається. Звернення до суду з клопотанням про обрання запобіжного заходу є правом, а не обов'язком слідчого, прокурора. Більше того, закон вказує, що лише у випадках наявності підстав.

Система запобіжних заходів, що існує в кримінальному процесі, передбачає п'ять запобіжних заходів: особисте зобов'язання; особиста порука; застава; домашній арешт; тримання під вартою. Крім того, тимчасовим запобіжним заходом є затримання особи, яке застосовується з підстав та в порядку, визначеному КПК України.

Разом з тим, закон передбачає варіативність застосування запобіжних заходів, зокрема накладанням широкого кола процесуальних обов'язків, застосуванням електронних засобів контролю, застосуванням цілодобового або визначеного певним проміжком доби домашнього арешту, зокрема і призначенням альтернативного запобіжного заходу у вигляді застави при застосуванні тримання під вартою, тощо.

Пунктом 3 статті 5 Конвенції визначено: «...Кожен, кого заарештовано або затримано згідно з положеннями підпункту «с» пункту 1 цієї статті, має негайно постати перед суддею чи іншою посадовою особою, якій закон надає право здійснювати судову владу, і йому має бути забезпечено розгляд справи судом упродовж розумного строку або звільнення під час провадження. Таке звільнення може бути обумовлене гаранті-

ями з'явитися на судове засідання...» [8]. Саме такими гарантіями і виступають запобіжні заходи.

Обрання з-поміж передбачених законом запобіжних заходів одного та застосування її до конкретної особи відноситься до дискреційних повноважень слідчого судді або суду.

При цьому, такі широкі процесуальні можливості щодо обрання різних за ступенем суворості запобіжних заходів, альтернативи триманню під вартою в більшості кримінальних проваджень, встановлення імперативного обов'язку сторони обвинувачення доведення наявності законних підстав до застосування запобіжного заходу і імперативного обов'язку суду відмовити в задоволенні клопотання про обрання запобіжного заходу в разі його недоведення, на нашу думку, є процесуальними гарантіями судового розгляду цього питання в строгій відповідності з основними засадами кримінального провадження, у тому числі і дотримання принципу презумпції невинуватості щодо підозрюваного, обвинуваченого.

Відповідно до ч.1 ст.178 КПК України при вирішенні питання про обрання запобіжного заходу, крім наявності ризиків, слідчий суддя, суд на підставі наданих сторонами кримінального провадження матеріалів зобов'язаний оцінити в сукупності всі обставини, крім інших і наступні обставини, на які слід звернути особливу увагу, з огляду на дотримання принципу презумпції невинуватості щодо підозрюваного, обвинуваченого при їх оцінці судом:

1. тяжкість покарання, що загрожує відповідній особі у разі визнання підозрюваного, обвинуваченого винуватим у кримінальному правопорушенні, у вчиненні якого він підозрюється, обвинувачується.

Згідно з правовою позицією ЄСПЛ, викладеною в рішенні у справі «Тодоров проти України», «... тільки тяжкість вчиненого злочину, складність справи та серйозність обвинувачень не можуть вважатися достатніми причинами для тримання особи під вартою...» [9].

Вказана обставина не може бути єдиною та самостійною підставою для обрання запобіжного заходу, а лише факультативною, такою, що має оцінюватись судом разом з ін-

шими, на підставі наданих сторонами кримінального провадження доказів.

Вищезазначеною обставиною найчастіше обґрунтовується стороною обвинувачення необхідність обрання найсуворішого запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою. Однак, суд повинен при цьому враховувати і можливість винесення судом у майбутньому виправдовувального вироку суду по цьому кримінальному провадженні, закриття кримінального провадження, а також, що вину особи ще тільки належить довести та встановити, тощо. Тобто санкція статті, за якою кваліфіковані дії підозрюваного, обвинуваченого не є автоматичною підставою до застосування запобіжного заходу, що, на жаль, має місце в судовій практиці. Більше того, кваліфікація дій особи на етапі пред'явлення підозри і до оголошення обвинувального акту може бути змінена органом досудового розслідування.

2. наявність судимостей у підозрюваного, обвинуваченого.

Згідно з ч.1,2 ст.88 Кримінального кодексу України (надалі – КК України) особа визнається такою, що має судимість, з дня набрання законної сили обвинувальним вироком і до погашення або зняття судимості. Судимість має правове значення в разі вчинення нового кримінального правопорушення, а також в інших випадках, передбачених законами України.

Положення КК України регламентують також порядок зняття, погашення судимості, обчислення строків погашення судимості, реабілітації осіб, звільнення від покарання тощо. Судимість обмежується певними строками і має строковий характер.

Отже, при обранні запобіжного заходу з урахуванням вищевказаних норм КК України та принципу презумпції невинуватості має враховуватись судом тільки наявність судимостей в особи, що не зняті та не погашені у встановленому законом порядку.

Крім того, якщо особа має судимість, що може її характеризувати негативним чином, то закон не містить посилання на те, що суд має враховувати обставини щодо відсутності судимостей, що є позитивною характеристикою особи.

З огляду на вищевказане, пропонуємо змінити п.8 ч.1 ст.178 КПК України, виклавши його в новій редакції: «8. наявність чи відсутність судимостей у підозрюваного, обвинуваченого у відповідності до норм Кримінального Кодексу України».

3. дотримання підозрюваним, обвинуваченим умов застосованих запобіжних заходів, якщо вони застосовувалися до нього раніше.

Питання дотримання чи недотримання особою умов обраних раніше запобіжних заходів у цьому або іншому кримінальному провадженні підлягає дослідженню судом і з доведенням цих обставин відповідними доказами. Ці обставини, як і інші, не можуть ґрунтуватись на припущеннях, а вимагають обґрунтування конкретними доказами порушення (дотримання) умов.

Встановлення судом порушень допущених підозрюваним, обвинуваченим умов раніше застосованих запобіжних заходів може бути підставою до застосування більш суворого запобіжного заходу. Як і з іншого боку, дотримання підозрюваним, обвинуваченим умов раніше застосованих запобіжних заходів до нього характеризують цю особу з позитивного боку і також мають враховуватись судом.

Крім того, порушення умов застосованого до особи запобіжного заходу у вигляді застави згідно з п.3 ч.4 ст.183 КПК України можуть мати наслідком не призначення альтернативного запобіжного заходу у вигляді застави при постановленні ухвали про застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою до цієї особи.

4. наявність повідомлення особі про підозру у вчиненні іншого кримінального правопорушення;

Кількість повідомлень про підозру в конкретної особи не може бути фактором, що враховується при обранні запобіжного заходу особі. Сам факт існування підозри не є підтвердженням її вини, а презумпція невинуватості якраз і покликана забезпечити ставлення суду до цієї особи як до невинуватої особи до обвинувального вироку, незважаючи на існування інших підозр, а також покликаний гарантувати дотримання конституційних прав та свобод цієї особи.

На нашу думку, вказані обставини не підлягають обов'язковому врахуванню су-

дом при розгляді цього питання, як це передбачено п.10 ч.1 ст.178 КПК України і мають бути виключені з переліку вищевказаних обставин у нормах КПК України.

Враховання цих обставин може створити помилкове негативне уявлення у слідчого судді, суду щодо особи, якій обирається запобіжний захід. Наявність інших підозр, оголошення обвинувального акту в іншому кримінальному провадженні може характеризувати особу як потенційного злочинця і формувати в суду штучне негативне ставлення до неї, що буде мати вплив на прийняте судові рішення.

Гарантії презумпції невинуватості є процесуальним запобіжником щодо унеможливлення необ'єктивного та несправедливого ставлення до особи. Наявність підозр, обвинувачень в інших кримінальних провадженнях не породжує ніяких правових наслідків та не доводить винуватість особи, не передбачає осуду з боку суспільства або держави, а тому їх врахування є таким, що порушує вказаний принцип судочинства.

5. розмір майнової шкоди, у завданні якої підозрюється, обвинувачується особа, або розмір доходу, в отриманні якого внаслідок вчинення кримінального правопорушення підозрюється, обвинувачується особа, а також вагомість наявних доказів, якими обґрунтовуються відповідні обставини.

Вказані обставини, безперечно, мають оцінюватись в кожному конкретному кримінальному провадженні з огляду на наявність фактів, доказів. У випадку надання суду в обґрунтування цих обставин відповідних висновків експертизи; пред'явлення цивільного позову з відповідним обґрунтуванням та доведенням; затримання підозрюваного, обвинуваченого на місці скоєння злочину безпосередньо з грошовими коштами або «доходом», що отриманий цією особою внаслідок кримінального правопорушення, у вчиненні якого підозрюється, обвинувачується особа тощо. Однак, акцентувати увагу в цьому питанні, на думку автора, необхідно саме на вагомості наявних доказів, якими обґрунтовуються відповідні обставини.

Законодавцем вжито слово «вагомість», що має підкреслити для суду (слідчого судді) необхідність переконливих та належних

доказів, що доводять вказані обставини. Значення в клопотанні, наприклад суми грошових коштів, що розглядаються органом досудового розслідування як «неправомірна вигода», є замало. Необхідною умовою є надання беззаперечних доказів отримання таких коштів підозрюваним, обвинуваченим, а також і доказів на підтвердження, що вказані гроші можуть кваліфікуватись як неправомірна вигода.

Так, звернувшись до судової практики, можна навести наступний приклад:

«Колегія суддів, ураховуючи обставини кримінального провадження (один із співучасників організував осіб Агентів чи/та Партнерів АБ «Укргазбанк», розпоряджався їхніми рахунками, кошти знімалися в касі АБ «Укргазбанк» у час, коли Агенти чи/та Партнери перебували за кордоном тощо), доходить висновку, що на сьогодні існують достатні підстави вважати, що розтрачені кошти у сумі 205 998 435,93 гривень знаходяться під контролем групи підозрюваних. У зв'язку із цим, ці кошти необхідно враховувати в контексті встановлення майнового стану ОСОБА_1, а не лише як спричинені збитки.

З огляду на викладене, враховуючи майновий стан підозрюваного, членів його родини, обґрунтованість підозри у вчиненні ОСОБА_1 інкримінованого йому особливо тяжкого корупційного злочину, наявність ризиків, передбачених п. 1-4 ч. 1 ст. 177 КПК України, розмір предмета кримінального правопорушення (ОСОБА_1 підозрюється в розтраті коштів АБ «Укргазбанк» у сумі 204 208 560,55 гривень), з урахуванням відведеної йому ролі у вчиненні розтрати коштів Банку, колегія суддів вважає, що слідчий суддя дійшов обґрунтованого висновку щодо визначення відносно ОСОБА_1 застави саме у розмірі 13 500 прожиткових мінімумів для працездатних осіб, що складає 35 100 000 гривень.» ухвала Апеляційної палати Вищого антикорупційного по справі №991/4448/22 суду від 22.11.2022 року [10].

Тобто судом по цьому кримінальному провадженню були враховані грошові кошти, що є предметом кримінального провадження, і як спричинені збитки, і в контексті майнового стану підозрюваного.

У ст.2 КПК України вказано, що завданням кримінального провадження є, зокрема щоб жодна особа не була піддана необґрунтованому процесуальному примусу і щоб до кожного учасника кримінального провадження була застосована належна правова процедура.

Презумпція невинуватості є одним з основоположних принципів кримінального процесу та центральним елементом права на справедливий судовий розгляд. Її основна функція полягає в унеможливленні притягнення до відповідальності невинної особи, захисту особи від свавілля та необ'єктивного ставлення до себе як до винної особи у вчиненні кримінального правопорушення на будь-якому етапі кримінального процесу, у тому числі при обранні запобіжного заходу.

Норми КПК України потребують нормативного вдосконалення щодо забезпечення ефективного застосування принципу презумпції невинуватості

Література

1. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Летельє проти Франції» від 26.06.1991 року.
2. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Ноймайстер проти Австрії» від 26.06.1991 року.
3. Рішення Конституційного Суду України від 08.07.2003 року №14-рп/2003 по справі N 1-23/2003 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v014p710-03#Text>
4. Рішення Конституційного Суду України від 08.06.2022 року № 3-р(П)/2022 по справі №3-20/2021 (40/21) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v003p710-22#Text>
5. Європейський суд з прав людини, Посібник зі статті 6 КОНВЕНЦІЇ ПРО ЗАХИСТ ПРАВ ЛЮДИНИ І ОСНОВОПОЛОЖНИХ СВОБОД Право на справедливий суд (кримінальний процесуальний аспект) пункт 14, 133 С., С.10 [Електронний ресурс] URL: https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/Guide_Art_6_criminal_UKR
6. Кримінальний процес: підручник. Ю.М. Грошевий, В.Я. Тацій, А.Р.Туманяц та інші, за редакцією В.Я. Тація, Ю.М. Грошевого, О.В. Капліної, О.Г. Шило Х.: Право, 2013 р. 824 С., С.307

7. Фаринник В. І. Особливості застосування запобіжних заходів у кримінальному провадженні. Юридичний вісник України. 2012. №38. С. 4.

8. Європейська Конвенція з прав людини, [Електронний ресурс], URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text

9. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Тодоров проти України» від 12.01.2012 року.

10. Ухвала Апеляційної палати Вищого антикорупційного суду по справі № 991/4448/22 від 22.11.2022 року URL:

<https://reestr.court.gov.ua/Review/107474193>

**SPECIFIC ASPECTS OF ADHERING
TO THE PRESUMPTION OF INNOCENCE
PRINCIPLE IN THE APPLICATION OF
PREVENTIVE MEASURES**

The article, based on an analysis of the norms of the Criminal Procedure Code of Ukraine and considering the practices of the European Court of Human Rights, defines the application of the presumption of innocence as one of the

fundamental principles of criminal proceedings. The normative content is examined in the context of the court's selection and application of preventive measures in criminal proceedings. This principle is regarded as one of the primary guarantees for upholding the constitutional rights and freedoms of individuals who are suspects or accused. The relevance lies in the possibility, through adherence to the guarantees of the presumption of innocence, to achieve a qualitatively different criminal justice system, free from accusatory bias, prioritizing the protection of human rights, and ensuring effective and real judicial control. The presumption of innocence is considered as an integral component of the right to a fair trial, and its significance in legal practice is emphasized. The article provides justification for proposals aimed at improving criminal procedural legislation concerning the observance of the presumption of innocence when the court decides on the application of preventive measures to a suspect or an accused person.

Keywords: principles of criminal proceedings, presumption of innocence, evidence, preventive measures